

Arbetslivskommissionen för säkerhets- och tullbranschen, lägesbild 2018–2019

Arbetslivskommissionen för säkerhets- och tullbranschen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI.

Uppgifterna om utförda studieprestationer 2018 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2019. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer 2019 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2020. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi.

De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehanteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI. Dessa uppgifter statistikförs under punkterna "inga uppgifter"/"har inte meddelats".

Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

Examens- och examensdelsprestationer	2018		2019	
	hela examen	examensdelar	hela examen	Examensdelar
Grundexamen inom säkerhetsbranschen	695	5 717	650	6 495
Yrkesexamen inom tullbranschen	32	196	24	141
Kompetensområdet för tulltjänster	23		22	
Kompetensområdet för tullövervakning	1		2	
Tomma	8		0	
Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen	308	2 073	310	2 547
Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt	434	1 207	244	932
Totalt	1 469	9 193	1 228	10 115

* Uppgifterna hämtade 25.2.2019 (för 2018) och 15.1.2020 (för 2019) och uppgifterna har inte uppdaterats efter detta. Prestationerna för examensdelarna omfattar inte examensdelar som uppgetts vara lokala.

Målet med studierna per examensdel (antal)	2018		2019	
	mål: hela examen	mål: examensdel/delar	mål: hela examen	mål: examensdel/delar
Grundexamen inom säkerhetsbranschen	5 589	128	6 409	86
Yrkesexamen inom tullbranschen	194	2	131	10
Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen	1 317	756	1 638	909
Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt	1 195	12	918	14
Totalt	8 295	898	9 096	1 019

Diskussion

Antalet prestationer för examina och examensdelar, utveckling

Lagen om privata säkerhetstjänster ändrades den 1 januari 2017. För specialyrkesexamen för säkerhetsvakt och specialyrkesexamen för låsmedsmästare innebar detta att ordningsvaktsverksamhet och säkerhetsskyddande verksamhet nu kräver näringstillstånd. I näringsidkarens tjänst ska finnas en ansvarig föreståndare som har avlagt den aktuella utbildningen (med undantag av ett företag som bedriver säkerhetsskyddande verksamhet och som har färre än fem anställda).

Antalet prestationer för hela examina verkar stort i förhållande till antalet utbildningsanordnare. Utvecklingstrenden för avlagda hela grundexamina inom säkerhetsbranschen ser ut att ha ökat kraftigt för de examensdelsprestationer där målet har varit att avlägga hela examen. Till största delen avläggs hela examen och endast en liten mängd enskilda examensdelar avläggs.

Yrkesexamen inom tullbranschen är avsedd för personer som arbetar i operativa basuppgifter vid Finlands tull eller i förtullnings-, speditjons- och deklarationsförfaranden vid företag som bedriver utrikeshandel. Alla som rekryterats till Tullens operativa uppgifter avlägger en yrkesexamen i samband med den grundutbildning som Tullen ordnar (~ 2 år). Antalet rekryteringar har varit litet under åren 2016–2018 och antalet examen har därför också varit mindre. Företag har årligen erbjudits examensutbildning inom Tullbranschen för en grupp på cirka 20 personer.

Marginellt avlagda examina och kompetensområden

I yrkesexamen inom tullbranschen ingår examensdelarna Fartygsklarering, som kan avläggas av fartygsmäklare och personer som sköter deklarationsförfaranden, endera som en enskild examensdel eller i anslutning till en annan examen. Detta är en liten yrkesgrupp i Finland och därför är också antalet prestationer litet.

I fråga om specialyrkesexamen för säkerhetsvakt orsakas variationen i prestationerna av lagen om privata säkerhetstjänster, som medförde ändringar i säkerhetsentreprenörernas verksamhet. Varje företag ska efter övergångsperioden senast den 1 januari 2019 ha ansökt om näringstillstånd för säkerhetsbranschen och ha en ansvarig föreståndare.

Som ansvarig föreståndare kan den godkännas som med godkänt resultat har avlagt en sådan specialyrkesexamen för säkerhetsvakt, eller motsvarande specialyrkesexamen, enligt lagen om yrkesutbildning som uppfyller de krav som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet (utbildning som ansvarig föreståndare) (77 § i lagen om privata säkerhetstjänster och 13.7.2018/549).

Anordnande av examina

Examen som avläggs	Anordnartillstånd	Aktiva anordnare	Övrigt
Yrkesexamen inom tullbranschen	2	2	
Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen	30	27	i kraft 1.1.2019
Grundexamen inom säkerhetsbranschen	26	24	
Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt	23	20	
INNEHÅLLER INTE EXAMINA SOM ÄR I EN ÖVERGÅNGSTID			
*Prestationerna för 2018 från yrkesexamen för väktare, eftersom det inte av tekniska skäl går att skilja examina från varandra.			

** aktiviteten bestäms utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2018 eller 2019 som tillställts kommissionen. Uppgifterna är hämtade 25.2.2019 (för 2018) och 15.1.2020 (för 2019) och uppgifterna har inte uppdaterats efter detta.*

Ändringar i antalet anordnartillstånd

Yrkesexamen inom tullbranschen anordnas av två läroanstalter. Den ena läroanstalten har inlett verksamheten 2012 och den andra 2018. Läroanstalterna har kommit överens om att den ena utbildningsanordnaren ordnar examen för Tullens personal och den andra för företagens personal.

Inom säkerhetsbranschen har man för säkerhets skull med tanke på framtiden ansökt om anordnartillstånd för grundexamina och yrkesexamina.

Anordnande av examina

Inom tullbranschen är antalet anordnartillstånd och aktiva arrangörer det angivna.

Inom säkerhetsbranschen har man också med tanke på framtiden och för säkerhets skull ansökt om anordnartillstånd för grundexamina och yrkesexamina. Målet är dock att de examina för vilka läroanstalterna ansökt om anordnartillstånd anordnas. Ett erhållet anordnartillstånd ger rätt att anordna examina.

Fördelningen av examens-/examensdelsprestationer mellan utbildningsanordnarna

Yrkesexamen inom tullbranschen har två kompetensområden, av vilka kompetensområdet för tulltjänster kan avläggas både av Tullens och företagens personal. Kompetensområdet för tullövervakning kan endast avläggas av Tullens personal. Enligt ovan nämnda fördelning avläggs inga examensdelar i kompetensområdet för tullövervakning vid den ena läroanstalten. Lagstiftningen gör det möjligt att avlägga examensdelar.

Inom säkerhetsbranschen kommer i huvudsak flest examens- och examensdelsprestationer från huvudstadsregionen. Den till antalet största delen examina avläggs där. I synnerhet i huvudstadsregionen avläggs i jämförelse med övriga Finland ett mycket stort antal av delexamen "Väktarens utbildning", som ger möjlighet att hos den lokala polisen ansöka om godkännande som väktare.

Geografisk och språklig täckning vid anordnande av examina

Enligt statistiken ordnas yrkes- och specialyrkesexamina inom säkerhetsbranschen till 100 procent på finska. Grundexamen inom säkerhetsbranschen anordnades 2018 på finska till 98,71 procent och på svenska 1,29 procent och 2019 på finska till 99,23 procent och på svenska 0,77 procent.

Examina anordnas heltäckande runt om i Finland, men största delen av examina anordnas i tillväxtcentra.

Kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Grundexamen inom säkerhetsbranschen

Miljöer där yrkesprov genomförts (2018): arbetsplats och läroanstalt 2,68 %, läroanstalt 25,64 %, arbetsplats 18,44 %.

Inga uppgifter 53,24 %.

Miljöer där yrkesprov genomförts (2019): arbetsplats och läroanstalt 2,66 %, läroanstalt 21,08 %, arbetsplats 22,48 %.

Inga uppgifter 53,78 %.

Bedömningen har genomförts av (2019): arbetsgivare, företrädare för arbetslivet + lärare/utbildningsanordnare 1 087, endast bedömare som företräder utbildningsanordnaren och lärare 26, endast arbetsgivare/arbetslivet 44. Lärare 580. Inga uppgifter 3 460.

Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen

Miljöer där yrkesprov genomförts (2018): arbetsplats och läroanstalt 1,64 %, läroanstalt 31,84 %, arbetsplats 7,81 %.

Inga uppgifter 58,71 %.

Miljöer där yrkesprov genomförts (2019): arbetsplats och läroanstalt 2,59 %, läroanstalt 32,78 %, arbetsplats 13,27 %.

Inga uppgifter 51,35 %.

Bedömningen har genomförts av (2019): arbetsgivare, företrädare för arbetslivet + lärare/utbildningsanordnare 878, endast bedömare som företräder utbildningsanordnaren och lärare tom, endast arbetsgivare/arbetslivet 35. Lärare 267. Inga uppgifter 1 206.

Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt

Miljöer där yrkesprov genomförts (2018): arbetsplats och läroanstalt 0,75 %, läroanstalt 16,07 %, arbetsplats 5,05 %.

Inga uppgifter 78,13 %.

Miljöer där yrkesprov genomförts (2019): arbetsplats och läroanstalt 4,94 %, läroanstalt 22,32 %, arbetsplats 12,34 %.

Inga uppgifter 60,41 %.

Bedömningen har genomförts av (2019): arbetsgivare, företrädare för arbetslivet + lärare/utbildningsanordnare 245, endast bedömare som företräder utbildningsanordnaren och lärare 1, endast arbetsgivare/arbetslivet tom. Lärare 98. Inga uppgifter 557.

Yrkesexamen inom tullbranschen

Miljöer där yrkesprov genomförts (2018): arbetsplats 75 %. Inga uppgifter 25 %.

Miljöer där yrkesprov genomförts (2019): arbetsplats 97,16 %. Inga uppgifter 2,84 %.

Bedömningen har genomförts av (2019): arbetsgivare, företrädare för arbetslivet + lärare/utbildningsanordnare 121, endast bedömare som företräder utbildningsanordnaren och lärare tom, endast arbetsgivare/arbetslivet tom.

Lärare tom. Inga uppgifter 1.

Examen	startenkät/PUK	slutenkät/yrkesprov
Yrkesexamen inom säkerhetsbranschen	3,9	3,9
Grundexamen inom säkerhetsbranschen	4,1	4,0
Specialyrkesexamen för säkerhetsvakt	4,0	4,1

* *granskningsperioden för studeranderespons är 7/2018–9/2019. Bedömningsskala 1–5, där (5) helt av samma åsikt, (4) nästan helt av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) nästan helt av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt.*

Diskussion

Genomförande av tvåpartsbedömning av kunnande

Tvåpartsbedömningen av kunnande har genomförts mycket bra. Lagen om yrkesutbildning (531 2017, 54 §) gör det också möjligt att bedömningen under vissa förutsättningar görs av två lärare. Det behövs ökad medvetenhet i framtiden, eftersom arbetslivet till 96 procent består av kundkontakter. Enligt rapporteringen har 75 procent av yrkesproven i yrkesexamen inom tullbranschen avlagts på arbetsplatsen under 2018 och 97,16 procent under 2019. Detta är rätt riktning. Största delen av yrkesproven bedömdes av en arbetsgivare, en företrädare för arbetslivet och en lärare.

Motiveringar för ordnande av yrkesprov vid läroanstalter

Andelen yrkesprov som genomförts vid läroanstalten har varierat jämfört med antalet yrkesprov som genomförts i arbetslivet.

Examinanden har inte kunnat utföra alla arbetsuppgifter om de inte hör samman med de arbeten som utförs på arbetsplatsen. Arbetsuppgifterna/arbetsplatsen är lämpliga för yrkesprov. Man har varit tvungen att genomföra yrkesprov vid läroanstalterna på grund av kostnadseffektiviteten. På basis av den information som fås i samband med besök har man inte kunnat ordna yrkesprov i företagen, eftersom det inte funnits platser där yrkesprov kan genomföras. Det kan också hända att en del av yrkesproven har varit sådana som det har varit svårt att ordna på annat sätt än simulerat.

Rättelser av bedömning

Det går inte att generalisera. Inga begäran om rättelse av bedömning har ännu inkommit till arbetslivskommissionen för behandling.

Planer för bedömning av kunnande

Planerna för bedömning av kunnande har varit uppdaterade. De har utarbetats enligt anvisningarna. Små kompletteringar av planerna har begärts.

Genomförandet av den personliga tillämpningen i praktiken

I det stora hela har den personliga tillämpningen genomförts väl. Det förekommer naturligtvis skillnader mellan läroanstalterna.

Uppdateringar i den personliga tillämpningen ska göras vid behov, om det har skett framsteg i avläggandet av examensdelarna och/eller om en examensdel byts ut. Den personliga tillämpningen görs i allmänhet i ansökningsskedet. Om det sker ändringar i den studerandes arbete eller om han eller hon inte kan slutföra en examensdel, ska den studerande ges möjlighet att komplettera utbildningen. Också den personliga tillämpningen ska då ses över på nytt. I allmänhet kommer uppgifter om arbetsplatsen via den studerande till läraren. Samarbetet ska upprätthållas hela tiden och verksamheten ska vara interaktiv. Kamratstöd och den studerandes ansvar för sina egna studier.

God praxis

Allmänt: en lyckad personlig tillämpning gör det möjligt att flexibelt avlägga examina.

Utvecklingsområden i utbildningsanordnarnas verksamhet

Arbetslivskommissionen och läroanstalterna har hos arbetsgivarna ökat medvetenheten om hur yrkesprov förs in i arbetslivet. För att öka medvetenheten om behovet av yrkesprov i arbetslivet krävs ännu mycket informering. Kommissionen har därför föreslagit att ett informationsmöte ordnas, där läroanstalterna kunde ordna ett evenemang för arbetsgivarna och deras kunder.

Hur väl fungerar examensgrunderna

Diskussion

Examengrundernas arbetslivsmotsvarighet

Grunderna för examina inom säkerhetsbranschen motsvarar arbetslivets behov väl. Examensgrunderna har fungerat bra inom tullen. Kunnandet har kunnat påvisas på arbetsplatsen. Den förberedande utbildningen har betjänat arbetslivet. Yrkes- och specialyrkesexamina borde göras mer omfattande. Grundexamen upplevs för närvarande som för omfattande.

Det finns många överlappningar i examina inom säkerhetsbranschen och hierarkin mellan dem behöver utvecklas. Dessutom finns många delar i grundexamen inom säkerhetsbranschen redan i yrkesexamina inom andra branscher. När grundexamen utvecklas bör det alltså göras möjligt att på bred front välja delar också från andra examina och att undvika överlappningar med andra examina inom säkerhetsbranschen.

Genomförande av valfrihet vid avläggande av examina

Valmöjligheterna gör det möjligt att också välja studiehelheter från andra examina, men möjligheterna är fortfarande relativt begränsade. De studerandes platser för inläring i arbetet/arbete begränsar möjligheterna till valfrihet, eftersom endast ett begränsat antal examensdelar då kan avläggas.

Behov av ytterligare anvisningar i fråga om kraven på yrkesskicklighet i examensdelarna eller sätten att påvisa yrkesskickligheten

Inom säkerhetsbranschen utförs fortfarande vid läroanstalterna ett stort antal simulerade yrkesprov. Motiveringen till detta har ofta varit att man inte kan genomföra bedömningen i de kundobjekt som är yrkesprovsmiljöer. Både utbildningsanordnarna och arbetslivet borde ges anvisningar så att arbetslivsbedömaren kan bedöma prestationen även om läraren inte är närvarande hela tiden. Bedömningsamtalet kan ordnas någon annanstans än vid kundobjektet.

Alla utbildningsanordnare borde sträva efter en jämlik linje, där kunnande i enlighet med lagstiftningen påvisas i arbetslivets genuina arbetsuppgifter.

Erfarenheter av hur de nya examensgrunderna fungerar

Inga erfarenheter av hur de nya examensgrunderna fungerar.